

H 046 ~~Jämsjö slott & herrgårdar~~
Säteri

BESLUT

Datum
2008-04-11

Ärendenummer
432-2640-08

L 2109 1 (5)

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Riksantikvarieämbetet

2008-04-24

Dnr: .....

Byggnadsminnesförklaring av Gårdsby säteri, Gårdsby 6:13, Gårdsby socken, Växjö kommun

BESLUT

Länstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen (KML) Gårdsby säteri med tillhörande byggnader för byggnadsminne.

Länstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag att följande skyddsföreskrifter skall gälla.

1. Byggnaderna numrerade 1 - 5 på bifogade karta får inte rivas, flyttas eller byggas om eller förändras beträffande exteriören.
2. I byggnaderna 1 - 5 får ingrepp inte göras i stommen och planlösningen i husen får inte ändras.
3. Byggnaderna nr 6, 7 samt 10-20 får inte rivas eller flyttas. Ev utvändiga förändringar skall göras med strävan att bibehålla byggnadernas karaktär. Byggnad nr 7, 8, 9, 13 och 14 är byggnader som används för driften och därför ligger utanför skyddsområdet.
4. Alléerna inom skyddsområdet skall vårdas och underhållas på sådant sätt att karaktären bevaras.
5. Byggnaderna inom skyddsområdet skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall göras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
6. Det skyddsområde, som markerats med streckad linje på bifogad karta, får inte bebyggas ytterligare. Området skall hållas i sådant

2008-04-28 beslöt Sh
kopier till Ifs B1-reg. A. *[Signature]*
skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas.

C:\DOKUMENT\GÅRDSBY SÄTERI\B1 FÖRKLARING 2008.DOC

Postadress 351 86 VÄXJÖ	Gatuadress Kungsgatan 8	Telefon 0470-860 00	Telefax 0470-862 20	E-post lansstyrelsen@g.lst.se	Hemsida www.g.lst.se
----------------------------	----------------------------	------------------------	------------------------	----------------------------------	-------------------------

Kontakt i detta ärende Margit Forsström	0470-864 88	0470-862 55
--	-------------	-------------

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

I samband med att Riksantikvarieämbetet 1991 beviljade ett bidrag till fasadrenovering av flera av bostadshusen var ett villkor att Ni som ägare accepterade en byggnadsminnesförklaring. Den 9 december 1991 meddelade Ni i skrivelse till Länsstyrelsen att Ni önskade att husen och miljön kring Gårdsby säteri skulle förklaras för byggnadsminne (dnr 221-8854-91). Länsstyrelsen underrättade inskrivningsmyndigheten den 12 december 1991 att fråga om byggnadsminnesförklaring väckts.

Hösten 1998 avsattes särskilda resurser vilket resulterade i en omfattande dokumentation med ritningar, foton och beskrivande text av de olika byggnader, som var aktuella för en byggnadsminnesförklaring.

Särskilda skyddsföreskrifter har därefter utarbetats och diskuterats med Michael och Jan Gowenius vid ett möte i mars 2000. Ett något omarbetat förslag skickades på remiss till Er i december 2003. Ni har vid telefonsamtal meddelat att Ni inte hade något att erinra mot detta.

På grund av resursbrist för att genomföra byggnadsminnesförklaringen avskrevs ärendet tillfälligt och återupptogs 2003. I den rullande treårsplan för byggnadsminnesförklaringar som Länsstyrelsen tog beslut om i maj 2003 har Gårdsby säteri högsta prioritet.

På grund av ändrade rutiner rörande fastighetsregistrering av byggnadsminnesfrågor skrev Länsstyrelsen den 9 januari 2004 till Lantmäteriets fastighetsregister och underrättade att fråga väckts.

Såväl byggnadsnämnden som kulturnämnden i Växjö kommun har genom protokollsutdrag tillstyrkt förslaget i november 2004 efter remiss från Länsstyrelsen. Även Smålands museum har vid underhandskontakt ställt sig bakom förslaget.

HISTORIK

Gårdsby socken har en lång historia som bygd tack vare läget vid Helgasjöns vattensystem och goda odlingsförutsättningar. Fornlämningsbilden är rik och varierad med kända fornlämningar redan från stenåldern.

Gårdsby omnämns skriftligen första gången 1428 då Ragnvald Puke Bonde ärver två gårdar i Gårdsby, Vikensved m.m. efter sin far. Vid reformationen bestod Gårdsby av fem hemman. Ett av dem blev pastors stomhemman under 1600-talet och de övriga fyra låg under Drättinge säteri under 1640- och 50-talen. 1661-65 lades en av dessa gårdar, Munkabolet, som eget säteri och de övriga tre under detta.

Huvudbyggnaden i en våning uppfördes under 1700-talets andra hälft och flyglarna 1810.

Från 1775 - 1848 var Gårdsby i släkten Rappes ägo. Överstelöjtnant Carl Vilhelm Rappe, som ensam var ägare 1801-1832, var en föredömlig lantushållare och bl.a. ledamot av Lantbruksakademien. Han förvärvade intilliggande säteri Kråketorp och Backetorp för att förbättra vattenförsörjningen. Han anlade 1810 en grävd och stensatt kanal, den s.k. Vendes kanal, som delvis går genom byggnadsminnets skyddsområde. Rappe lät bygga flera nya byggnader, bl.a. arbetarbostäder och han anlade också en stor fruktträdgård. 1935 köptes egendomen av Kurt Gowenius, som bl.a. återupptog linodlingen. Han ledde också ekonomiskt det linberedningsverk som var i funktion i Växjö 1943-1955.

Herrgården ligger relativt nära Gårdsby kyrka, som uppfördes 1834 mycket nära platsen för den medeltida kyrkan. Gårdsby kyrka utgjorde biskop Tegnér's prebende. I anslutning till kyrkan finns sockenstugan och den tidigare prästgården och klockarbostaden.

MOTIVERING

Gårdsby säteri med huvudbyggnad från 1700-talet utgör en väl sammanhållen anläggning av stort kulturhistoriskt intresse som spänner över lång tid.

Landskapet runt säteriet är starkt kuperat och herrgården och kyrkan är relativt högt belägna på ömse sidor om en ravinliknande dalgång. I dalen löper Vendes kanal. I sluttningen ligger ett flertal av bostads- och ekonomibyggnaderna öster om allén mellan herrgården och smedjan. Några av byggnaderna i gårdsmiljön ligger väster om allén. Herrgårdens byggnader har stora miljöskapande kvaliteter som samverkar med kyrkan och sockencentrum. Detta understryks bl.a. genom de putsade bostadshusens färgsättning med engelsk rött. Ekonomibyggnaderna är huvudsakligen faluröda.

Gårdsby herrgårdsmiljö är omnämnd som särskilt värdefull miljö i Växjö kommuns kulturmiljöprogram samt i länets kulturminnesvårdsprogram från 1981, historia för framtiden. Området kring herrgården och kyrkan är också uppmärksammat i länets naturvårdsprogram från 1989.

I Länsstyrelsens beslutade treårsplan från den 19 maj 2003 för byggnadsminnesförklaringar har Gårdsby säteri angivits med hög prioritet.

Det finns även en policy inom kulturmiljövården att byggnader som erhåller större statliga bidrag säkerställs genom byggnadsminnesförklaring.

ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar beträffande underhållet av byggnaderna och vården av området.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till ändring av ett byggnadsminne i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur

BESLUT

Datum
2008-04-11

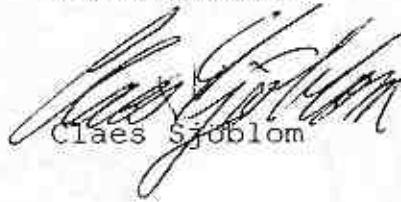
Ärendenummer
432-2640-08

ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Kronobergs län inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet (Se bilagda formulär 1).

Beträffande Riksantikvarieämbetet skall ev överklagande ha inkommit inom tre veckor från beslutsdatum.

Claes Sjöblom

Margit Forsström

Delgivningssätt

Med delgivningskvitto

Bilagor

1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med markering av byggnader och skyddsområde
2. Besvärshänvisning

Kopia för kännedom till

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM + bil 1

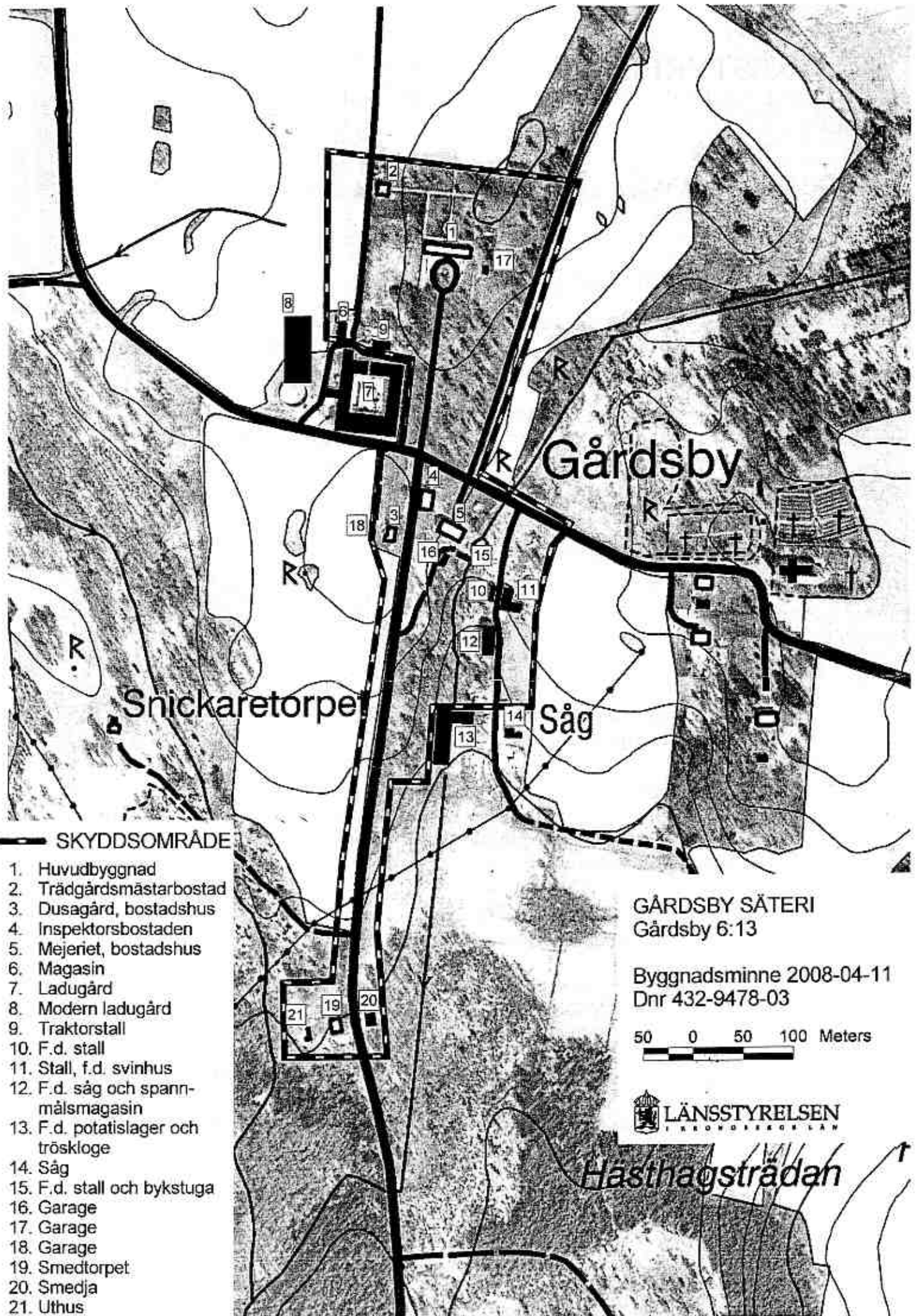
Fastighetsregistret Växjö kommun, Box 1222, 351 12 VÄXJÖ + bil 1

Växjö kommun, Byggnadsnämnden, Box 1222, 351 12 VÄXJÖ + bil 1

Växjö kommun, Kulturnämnden, Box 1222, 351 12 VÄXJÖ + bil 1

Smålands museum, Box 102, 351 03 VÄXJÖ + bil 1

Samhällsutvecklingsenheten/ plan, kultur. + bil 1

SKYDDSSOMRÅDE

1. Huvudbyggnad
2. Trädgårdsmästarbostad
3. Dusagård, bostadshus
4. Inspektorsbostaden
5. Mejeriet, bostadshus
6. Magasin
7. Ladugård
8. Modern ladugård
9. Traktorstall
10. F.d. stall
11. Stall, f.d. svinhus
12. F.d. såg och spannmålsmagasin
13. F.d. potatislager och tröskloge
14. Såg
15. F.d. stall och bykstuga
16. Garage
17. Garage
18. Garage
19. Smedtorpet
20. Smedja
21. Uthus

GÅRDSBY SÄTERI
Gårdsby 6:13

Byggnadsminne 2008-04-11
Dnr 432-9478-03

50 0 50 100 Meters

 LÄNSSTYRELSEN
INOMKULTUR OCH LÄN

Hästhagstrådan